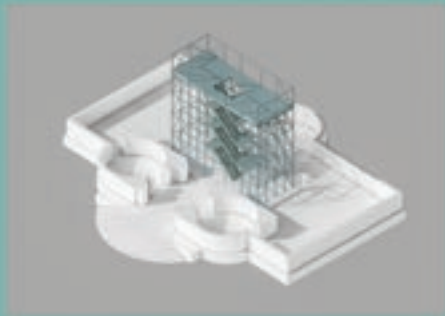

kalendárium

Látványtervek a Szabadság híd projekthez (Studio Nomad/Kultúrgorilla)
Ludwig Múzeum

Összeállította: Grézi Emőke

SZABADSÁG HÍD – ÚJ HORIZONTOK A VÁROSBAN • VELENCEI BIENNÁLE, MAGYAR PAVILON • november 25-ig • A páros években az építészet veszi birtokba a Biennále kerteket Velencében. Magyarországot idén a Kultúrgorilla (kurátor) és a Studio Nomad (építész) közös projektje képviseli, amely – azon felül, hogy remekül illeszkedik a meghirdetett központi tematikába (Freespace) – megmutatja, hogy a 2016 nyarán ideiglenesen lezárt Szabadság hídát hogyan foglalta el a város, hogy ez a spontán köztérfoglalás milyen változásokat hozott a történelmi terek használatában, és mindez milyen urbanisztikai kérdéseket vet fel. Fontos kiemelni a magánemberek és civil közösségek szerepét a hídhasználat megváltoztatásában, amely által a köztér közösségi térré formálódott, és alapvetően átrajzolta a híd két pillérének, az ott elhelyezkedő tereknek az arcukat is. A pavilonban felépített könnyűszerkezetes kilátó segíti a látogatót abban, hogy közelebb kerüljön a hídfoglalók nézőpontjához, valamint ezzel válik igazán interaktívvá a magyar kiállítás, hiszen egy eddig lezárt terület (az épület teteje) válik használhatóvá.

ÁSVÁNYPALETTA – PÉLDÁNYOK EL KAZOVSKIJ (1948–2008) KOLLEKCIÓJÁBÓL • MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM • Állandó kiállítás • Szinte észrevétlenül készült el a két vitrinből álló minitárlat a múzeum kupolatermében: a művész édesanyja, Irina Putulova az El Kazovszkij Alapítvány közvetítésével juttatta el az ásványgyűjteményt a múzeumba, ahol mostantól folyamatosan látható. El Kazovszkij többirányú (a plüssállatoktól a képeslapokon át a késekig) gyűjtőszendélyét több tárló is felidézte a Magyar Nemzeti Galéria 2015–16-os életmű-kiállításán, de így is csak a teljes anyag töredékéről szerezhetett tudomást a közönség. A gyermek Jelena 1951 és 1964 között élt anyai nagyszüleinél egy Nyizsnij Tagli nevű uráli bányászvárosban. Itt figyelt fel a különleges színű ásványokra, amelyekből a legszebb példányokat élete végéig megőrizte. (Egy, a halála előtt az *Élet és Irodalomban* megjelent interjúból beszél arról, hogy kisgyerekként mineralógusnak készült.) Szép gesztus, hogy ez a gyűjtemény egy nem képzőművészeti orientációjú múzeumban is képes felidézni a kortárs képzőművészet kultikus alkotójának emlékét.

JULIAN ROSEFELDT: MANIFESTO • MAGYAR NEMZETI GALÉRIA • augusztus 12-ig • A müncheni születésű, de Berlinben élő, eredetileg építész képzettségű Rosefeldt hírnevét filmjeinek, többcsatornás videóinstallációinak köszönheti. A 2014-ben Berlinben forgatott, eredetileg 130 perces (kiállítási verzió) *Manifesto* premierje 2015 végén Ausztráliában

volt, ezt követően Hamburgban és New Yorkban is láthatta a közönség, a 90 perces moziverziót pedig 2017 januárjában mutatták be a Sundance filmfesztiválon, és ezt vetítették idén év elején a magyar művészmozik is. A különböző politikai és avantgárd művészeti irányzatok manifesztumai hangoznak el Cate Blanchett tolmácsolásában, kortárs környezetbe helyezve – a színésznő tizenhárom karakter bőrébe bújik, a munkástól a punkon át a hajléktalanig. Mindegyik karakternek tíz és fél perc jut, az első kiáltvány Marx és Engels 1848-as *Kommunista kiáltványa*, az utolsó szakaszban pedig – egyebek mellett – Jim Jarmuschnak a filmkészítés arany szabályait összefoglaló hitvallása hangzik el a tanárként megjelenő Blanchettől. A kortárs berlini környezet és a konstruált jelenetek minden, a maga korában forradalmi és sokszor polgárpukkasztó, botrányokat kiváltó szövegnek új értelmezést adnak, amit a többszori vetítés párhuzamos vetítés felerősít a kiállítótérben.

SZÍVMELENGETŐ KÖZÉPKOR – KÁLYHÁK ÉS KÁLYHACSEMPÉK A KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁGON • BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM
• szeptember 2-ig • Az egyszerre történeti, technikai, régészeti és iparművészeti kiállítás a 14–16. századból fennmaradt kályhacsempék különleges darabjaiból válogat. Az otthon mellett az 1300-as évek óta biztosító eszköz sokszor a lakás legszebb dísz volt, a csempéken található minták, ábrázolások, szimbólumok a kor ízlésének, formavilágának, kulturális orientációjának lenyomatai. A kiállítás a történelmi Magyarország területéről fennmaradt, a legtöbbször régészeti feltárások nyomán előkerült darabokból szemezget, a sokféleség a területi és társadalmi változatosságból adódik: a királyi paloták, kastélyok, nemesi kúriák emlékei mellett a paraszti otthonok csempéi nem kevésbé értékesek és izgalmasak a kutatók számára. A tárlat figyelmet szentel a kályhacsempé-készítés és kályhaépítés technikai sajátosságainak, egyben emléket állít a tárgyalt évszázadok legkiválóbb műhelyeinek. A „hely szellemének” megfelelően a kiállítás egyik kivételes darabja egy áttört mintázatú, stilizált várat ábrázoló, Zsigmond király korából származó példány, amelyet a második világháborút követő nagy palotai ásatások idején talált meg a feltárásokat vezető Gerevich László régész. A kiállítás kurátora Végh András és Kocsis Edit.

ILONCSI – ANDRÁSSY ILONA (1886–1967) GRÓFNŐ PORTRÉJA • RÓMER FLÓRIS MÚZEUM – MAGYAR ISPITA • június 27-ig • Az azokban az években elmeorvosként működő dénesfai Cziráky-kastély 1971-es felújításakor három láda került elő a falba rejtve, tele Czirákyné Andrásy Ilona személyéhez köthető dokumentumokkal, személyes tárgyakkal, amelyek a győri múzeumba kerültek, évtizedekre elfelejtve. 2008-ban Kovács Lajos történész kezdett a hagyaték feldolgozásába, mára több kötetben is tanulmányozható tematikus válogatás a páratlan fotó- és kéziratanyagból. Erre a kutatásra épül most a Rómer Flóris Múzeum kiállítása: először láthatók az 1945 után több lépcsőben a közgyűjteménybe került tárgyak, amelyek segítségével – látványos installációban – megelevenedik „Iloncsi” élete.

Nővéreiről, főképpen Andrásy Katinkáról, a „vörös grófnőről” és a naplóiró Andrásy-Pallavicini Borbáláról lényegesen többet tudtunk eddig is. Andrásy Tivadar másik két lányáról, a legkorábban elhunyt, forradalmárrá lett Kláráról és a Nagy Háborúban vöröskeresztes ápolónőként dolgozó, első férjét, Esterházy Pált nagyon hamar eltemető Ilonáról kevés adat és publikáció került elő korábban. Az Andrásy család politikaformáló és művészetpártoló szerepe evidens, ám kétségbeejtően kevés tárgyi anyag maradt fenn, amely valóban a családtagokhoz vagy az ingatlanokhoz kapcsolódna. Ez a kiállítás komoly válogatást mutathat be abból a kevésből, így mindenképpen kuriózumnak tekinthető.

SZALONOK – AZ EMANCIPÁCIÓ HELYSZÍNEI • ZSIDÓ MŰZEUM, BÉCS • október 14-ig •

Fanny Arnstein, Josephine Wertheimstein, Berta Zuckerkandl, Eugenie Schwarzwald – bécsi zsidó asszonyok, akiket összeköt, hogy mindannyian olyan szalonokat szerveztek, ahol a nyilvános helyeken, összejöveteleken nem szívesen látott nők, a közéletből, a politikai és kulturális szervezetekből kirekesztett asszonyok inspiráló szellemi közösségekre leltek. Ezeknek az egyszerre menedékkül szolgáló és aktív középosztálybeli – mai szóval – civil, rendszerkritikus tevékenységet végző szalonoknak a fénykorára, az 1780 és 1930 közötti évtizedekre emlékezik a kiállítás, amely része a bécsi aranykor végének századik évfordulója kapcsán rendezett számos tárlatnak, ám – úgy tűnik – az egyetlen, amelyben a nők szerepe áll a középpontban.

MENEDÉK A TÜDŐSZANATÓRIUMBAN – DR. LEVENDEL LÁSZLÓ GYŰJTEMÉNYE

• **VASZARY GALÉRIA, BALATONFÜRED • július 1-ig •** Az örökösök sok éve helyezték letétbe a Fővárosi Képtárban Levendel László gyűjteményét, nem is ez az első bemutatója az anyagnak, ám kétségkívül úttörő abban, hogy nagyobb hangsúlyt fektet a lélektanban is jártas tüdőgyógyász orvosi, szakírói, közéleti pályájának és művészkapcsolatainak bemutatására. A letétből és a családnál maradt darabokból válogatott művek (kurátor B. Nagy Anikó és Káli-Trutz Enikő) mellett dokumentumok, filmek, nagyobb lélegzetű ismertető szövegek járulnak hozzá, hogy a látogató többet tudjon a budakeszi tüdőszanatórium világáról, a tbc-ben szenvedő betegek élettörténetét feltáró gyógyítási módról, a holokausztot túlélők lelkiismeretének, traumájának őszinte feltárásáról, amely mind az orvoslás egy ma már talán bevett, ám akkor mindenképpen forradalminak tekinthető módszertanát jelentette. Levendel osztályán maga az alkotás is terápiás célokat szolgált, miképpen az alkotások maguk is segítettek a traumák megfejtésében és megoldásában. Az orvosnál mélyebb, emberi kapcsolatok révén épült fel Levendel László gyűjteménye, amelynek alaposabb megismerésében egy újabb katalógus is segíti az érdeklődőt.

KLIMT VARÁZSKERTJE • MAK, BÉCS • október 7-ig •

Gustav Klimt művészete egyébként is erősen meghatározza Bécs arculatát, idén azonban, ha lehet, még nagyobb figyelmet kap az éppen száz éve elhunyt művész. Az iparművészeti múzeum is megtalálta a profiljának

Frederick Baker virtuális világa a *Klimt Varázkertje* című kiállításához
Frederick Baker/MAK, Wien

megfelelő koncepciót arra, hogy emlékezzen Klimtre: a brüsszeli Stocklet-palota számára tervezett mozaikok alapján készült egy különleges film, amely virtuálisan és interaktív módon idézi meg a 3D-s szemüveggel bejárható Varázskertet. Az épületet Josef Hoffmann tervezte a gazdag műpártoló bankár, Adolphe Stocklet számára, ennek ebédlőjét díszíti Klimt mozaikja. A tervek a bécsi múzeum tulajdonában vannak, így természetesen ezek is helyet kaptak a kiállításon.

MINDIG NYÍLÓ VIRÁGOK • JANUS PANNONIUS MÚZEUM NÉPRAJZI OSZTÁLYA, PÉCS • július 31-ig • Kevesen tudják, hogy Pécsen található hazánk második legnagyobb múzeumi népi textilgyűjteménye, köszönhetően annak, hogy 1949-ben Mattyasovszky-Zsolnay Margit a Pécsi Néprajzi Múzeumban helyezte el letétként a két Zsolnay lány, Júlia és Teréz hagyatékát. Főleg Teréz gyűjteménye számottevő, hiszen az 1870-es évektől tízezer darabra nőtt a kollekciója, amely a magyarországi népi kultúra viseleteit, tárgyi világát, formakincsét mutatja be hatalmas bőségben. Zsolnayék népművészeti gyűjteménye ihlető forrása volt az általuk tervezett kerámiák formai és festési változatosságának, a család érdeklődésének e tárgyi hagyatékánál jobban semmi sem bizonyítja.

KORTÁRSUNK CSEHOV • ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUMA • november 11-ig • Milyen politikai fordulatok és esztétikai irányzatok követhetők nyomon a magyar színjátszásban 1945 után? Milyen szimbolikát véltek felfedezni vagy hangsúlyozni a rendezők Csehov drámáiban, mindezek hogyan jelentek meg a színpadon? Miként változott az orosz drámaíró darabjainak értelmezése az évtizedek során? Már egyetlen darab (például a *Három nővér* vagy a *Ványa bácsi*) itthoni feldolgozása, színpadra állításának története is elég lenne a Csehov-értelmezések ábrázolására, a magyar színház 1945-től napjainkig tartó időszakának áttekintésére, de az OSZMI nem elégedett meg ennyivel. Az adattár szerint az ez idő alatt bemutatott 328 előadás közül az emblematikus változatokat emelték ki, például az 1952-es Gellért Endre-féle *Ványa bácsi*-rendezést a Nemzeti Színház Kamaraszínházában és persze ugyanennek a darabnak a Horvai István által a Vígszínház színpadára állított értelmezését Latinovits Zoltánnal és Ruttkai Évával a főszerepben. A kiállítás rendezésekor tekintettel voltak arra, hogy a diákok, elsősorban középiskolások is megértsék a különböző interpretációk közötti különbségeket.

FÁTYOLSÁV FÉNYEK, CSURRANÓ SZÍNEK • MODEM, DEBRECEN • augusztus 26-ig • Számptalan kiállítási lehetőség adódhat az Antal-Lusztig-gyűjteményből merítve, hiszen a debreceni ügyvéd, Antal Péter által felépített anyag törzse is legalább száz évet ölel át: a 20. századi magyar művészettörténet bármelyik fejezete ábrázolható és megismerethető lenne e gyűjtemény révén. A sokadik kiállítás nyílik belőle, ebből több is Nagy T.

Katalin nevéhez fűződik, aki mára nyilván mindenkinél jobban ismeri Antal anyagát. Ezúttal hat, nagyon különböző pályát bejárt művésztől válogatott, ám Barcsay Jenőt, Bálint Endrét, Vajda Lajost, Ámos Imrét, Korniss Dezsőt és Anna Margitot összeköti, hogy a harmincas évek közepétől Szentendrén alkottak, többnyire egymás fizikai és szellemi közelségében. Az Antal–Lusztig-gyűjtemény mindegyiküktől olyan gazdag műtárgyegyüttessel rendelkezik, amely önálló kiállításon is reprezentálhatná az egyes életműveket, így a kurátornak ezúttal a bőség zavara juthatott. A kiállítás megnyitásával egy időben jelent meg a gyűjtemény első szakkatalógusa, amelyet a kollekcio teljes feldolgozását jelentő sorozat követ majd.

DELACROIX (1783–1863) • LOUVRE, PÁRIZS • július 28-ig • Hagyományos, retrospektív kiállítást szentel Eugène Delacroix művészetének a párizsi múzeum, a legkorábbi, „szalon” festményektől az utolsó művekig, 180 alkotással, nagyrészt festményekkel. A dolog érdekessége, hogy ezt csak a New York-i Metropolitan Museummal kooperálva tudja megtenni ebben a gazdagságban, valamint hogy utoljára a mester halálának centenáriumán, 1963-ban volt látható ennyire bőséges anyag a művésztől Párizsban. Az életmű különlegessége, hogy a legismertebb, legjobbnak tartott képeit a bő negyven alkotóév első negyedében készítette. A művészettörténészek úgy tartják, később elveszítette egyéni hangját, talán mert rengeteg megbízást (például éppen a Louvre épületében) teljesített. A kiállításon helyet kapott a Szépművészeti Múzeumban őrzött *Villámlástól megvadult ló* című, szintén korai, 1824-ben festett alkotása, amelyet az életmű egyik legfontosabb darabjának tekint az utókor. A legismertebb viszont kétségkívül a *Szabadság vezeti a népet*, amely a közelmúltban a politikai sajtóban is helyet kapott, ugyanis Macron elnök kifejezetten ehhez a festményhez vitte el a Párizsba látogató szaúdi koronaherceget áprilisban. Nyilván nem véletlenül...

MONET & ÉPÍTÉSZET • NATIONAL GALLERY, LONDON • július 29-ig • Húsz éve volt utoljára nagyobb szabású Monet-kiállítás Londonban, de ezzel a tematikával még sohasem nyúltak az impresszionista művész életművéhez. Holott az építészet fontos témája műveinek, várost és épületeket bőségesen festett Párizsban, Londonban, Velencében, Rouenben és Normandiában. A kiállítás azt vizsgálja, az épületek hogyan befolyásolták a festőnek a kompozícióról alkotott elképzeléseit, miként ábrázolta a fények és színek játékát, amikor nem a természet, hanem az épített környezet volt műveinek tárgya. A legismertebb talán a roueni katedrálisról készült sorozata, amelyen napi tizenkét órát dolgozott valamelyik üres lakásból vagy egy női ruhaüzletből az épülettel szemben, kora reggeltől késő estig, volt, hogy három-négy percnként változtak a tónusok, a katedrális homlokzatának és az előtte elterülő térnek a fényei és árnyékai. Hetvenöt mű alkotja a kiállítást, néhányat először láthat a közönség, a többi legalábbis nagyon ritkán, mint például a rózsaszínben tündöklő katedrális, a belgrádi Nemzeti Múzeum egyik legnagyobb kincsét.

